TA'LIMNI RIVOJLANTIRISH
RESPUBLIKA ILMIY-METODIK MARKAZI

Davlat tilini kommunikativ yondashuv asosida oʻqitish metodikasi

Kursning asosiy maqsadi

Kommunikativ yondashuvga asoslangan metodlar o'quvchilarning tilni amaliy faoliyatda qo'llash kompetensiyasini rivojlantiradi, mustaqil fikrlashini qo'llab-quvvatlaydi hamda real muloqotga tayyorlaydi.

Kommunikativ yondashuv (CLT)

Communicative Language Teaching (CLT) — tilni o'qitishning zamonaviy metodikasi bo'lib, o'quvchilarda davlat tilidan real hayotiy vaziyatlarda erkin va samarali foydalana olish kompetensiyasini shakllantirishga qaratilgan.

1. O'quvchi — faol ishtirokchi, o'qituvchi — yo'naltiruvchi
2. Juftlik va guruh ishlari, autentik materiallar asosida darslar
3. Tinglash, gapirish, o'qish, yozish kompleks rivojlantiriladi
4. CEFR va Milliy o'quv dasturi talablariga mos

CLTning asosiy tamoyillari

1. Ta'limning kommunikativ maqsadga yo'naltirilishi
2. O'quvchi markazli ta'lim
3. Nutqiy faoliyat turlarining integratsiyasi
4. Autentik materiallardan foydalanish
5. Interfaol metodlarni qo'llash
6. Xatolarni rivojlanish omili sifatida qabul qilish
7. Kompetensiyaviy baholash

Task –Based Learning (TBS)

Task-Based Learning yoki vazifaga asoslangan ta’lim metodikasi kommunikativ yondashuvning muhim yo‘nalishlaridan biri bo‘lib, o‘quvchilarning tilni amaliy vazifalarni bajarish jarayonida o‘zlashtirishga asoslanadi.Ushbu metodikada til o‘rganishning asosiy vositasi grammatik qoidalarni alohida o‘rganish emas, balki ma’lum kommunikativ vazifani bajarish hisoblanadi.O‘quvchilar topshiriqni bajarish jarayonida yangi so‘zlar, grammatik birliklar va nutqiy ifodalardan tabiiy ravishda foydalanadilar.Ushbu metodikaning dars markazida vazifa (task) turadi.

Task – Based Learning metodikasida dars odatda uch bosqichda tashkil etiladi:

1. **Vazifagacha bo‘lgan bosqichi (Pre-task) –** o‘quvchilar mavzu bilan tanishtiriladi,zarur lug’at va til birliklari faollashtiriladi va vazifaning maqsadi tushuntiriladi
2. **Vazifani bajarish bosqichi (Task cycle) -** o‘quvchilar juftlik yoki guruhlarda vazifani bajaradilar, muloqot qiladilar va yakuniy mahsulotni tayyorlaydilar
3. **Tahlil va yakuniy bosqichi (Post-task) –** bajarilgan ishlar muhokama qilinadi, xatolar tahlil qilinadi, yangi til birliklari mustahkamlanadi va xulosalar chiqariladi

Content-Based Learning (CBL)

Content-Based Learning (CBL) — tilni mazmun orqali o'qitish: o'quvchilar tilni alohida o'rganmaydi, balki muayyan mavzu yoki fan mazmunini o'zlashtirish jarayonida egallaydi.

MAVZULAR DOIRASI

Tarix | Madaniyat | Tabiat | Ekologiya | Kasblar | Milliy qadriyatlar

- Til ko‘nikmalari (tinglash, gapirish, o‘qish, yozish) kompleks rivojlanadi
- Lug‘at boyligi kengayadi
- Tanqidiy fikrlash va axborotni tahlil qilish kompetensiyasi shakllanadi
- CEFR va kompetensiyaviy yondashuv tamoyillariga mos keladi

Leksik yondashuv

Lexical Approach — tilni o‘qitishda asosiy e’tiborni grammatik qoidalarga emas, balki so‘zlar, so‘z birikmalari va tayyor nutqiy qoliplarni o‘zlashtirishga qaratadigan metodika. Dars jarayonida barqaror so‘z birikmalari (collocations), iboralar va qolipli ifodalar bilan ishlashga alohida e'tibor beriladi.

Misollar: *fikr bildirmoq* • *qaror qabul qilmoq* • *e'tibor bermoq* • *xulosa chiqarmoq*

1. Lug‘at boyligini kengaytirish
2. Og‘zaki va yozma nutqni rivojlantirish
3. Muloqotda erkin fikr bildirish

Funksional savodxonlikni rivojlantirish

Funksional savodxonlik — o‘quvchining davlat tilidan kundalik hayot, ta’lim va kasbiy faoliyatda samarali foydalana olish qobiliyati.

AMALIYOTDA QANDAY SHAKLLANADI

1. Rasmiy va norasmiy matnlarni o‘qish, e’lon, ariza, xabar yozish
2. Suhbat va munozaralarda ishtirok etish
3. Axborotni tahlil qilish, muammoli vaziyatlarga yechim topish
4. Tinglash, gapirish, o‘qish va yozish ko‘nikmalarini uzviy rivojlantirish

Kommunikativ metodlarning afzalliklari

Bilishdan foydalanishga

O'quvchini tilni bilishga emas, undan foydalanishga o'rgatadi — so'zlar tabiiy nutqda mustahkamlanadi

Darsni jonlantiradi

Rolli o'yinlar, debatlar, keyslar darsdagi faollikni sezilarli oshiradi

XXI asr ko'nikmalari

Jamoada ishlash, tinglash, fikr almashish, muammoni birgalikda hal qilish

Baholashni o'zgartiradi

Dialog, taqdimot, loyiha himoyasi orqali haqiqiy kompetensiya aniqlanadi

5 ta amaliy mashg'ulot

1

CLT

Kommunikativ topshiriqlar ishlab chiqish

2

TBL

Vazifa (task) loyihalash

3

CBL

Fanlararo integratsiyalashgan mashqlar

4

Lexical Approach

Leksik-birikmali topshiriqlar

5

Situatsion mashqlar

Muloqot modellarini yaratish

CLT tamoyillari asosida kommunikativ topshiriqlar

Maqsad: davlat tili darslari uchun kommunikativ topshiriqlarni loyihalash va amaliyotda qo'llash.

TBL modeli asosida vazifa (task) loyihalash

Maqsad: TBL metodikasi asosida kommunikativ vazifalarni loyihalash va qo‘llash.

1. 3–5 kishilik guruhlarga bo'linish; mavzu beriladi (Mehmon kutish, Bozorda xarid...)
2. Pre-task: mavzuga kirish, lug‘at va iboralarni faollashtirish
3. Task cycle: asosiy kommunikativ vazifa ishlab chiqiladi
4. Post-task: bajarilgan vazifa tahlil qilinadi, xatolar ustida ishlanadi
5. Vazifa sinov tariqasida bajariladi, tavsiyalar beriladi

CBL asosida fanlararo integratsiyalashgan mashqlar

Maqsad: davlat tili darslarini boshqa fanlar bilan integratsiyalash.

1. 3–5 kishilik guruhlarga bo'linish; fan va mavzu tanlanadi (tarix, geografiya, texnologiya...)
2. Mavzuga oid yangi so'z va iboralar aniqlanadi
3. Matn bilan ishlash, savol-javob va muhokama tashkil etiladi
4. Ijodiy/amaliy topshiriq va kamida 2 ta nutqiy faoliyat turi qo'shiladi
5. Mashqlar taqdim etiladi, CBL tamoyillariga mosligi asoslanadi

Lexical Approach asosida leksik-birikmali topshiriqlar

Maqsad: leksik-birikmali topshiriqlarni ishlab chiqish, lug'at boyligini oshirish.

1. 3–5 kishilik guruhlarga bo'linish; mavzu beriladi (Oila, Ta'lim, Kasblar...)
2. So'z birikmalari, barqaror iboralar va nutqiy qoliplar ro'yxati tuziladi
3. Moslashtirish, gaplarni to'ldirish, dialog tuzish topshiriqlari yaratiladi
4. Vaziyat asosida qisqa suhbat yoki rolli o'yin tayyorlanadi
5. Topshiriqlar taqdim etiladi, takomillashtirish tavsiyalari beriladi

Situatsion mashqlar va muloqot modellari

Maqsad: hayotiy vaziyatlarga asoslangan situatsion mashqlar va muloqot modellarini yaratish.

1. 3–5 kishilik guruhlarga bo'linish; vaziyat beriladi (do'konda xarid, shifokor qabulida...)
2. Muloqot maqsadi, rollar va kerakli so'z-iboralar aniqlanadi
3. Dialog yoki qisqa suhbat modeli ishlab chiqiladi
4. Vaziyatni davom ettiruvchi qo'shimcha savollar tayyorlanadi
5. Muloqot modeli rolli o'yin shaklida namoyish etiladi va tahlil qilinadi

E'TIBORINGIZ UCHUN RAHMAT!